

Hüseyin Perviz Pur

**ÇINARIN GÖLGESİNDE
ARNAVUTLAR**

İstanbul, 2017

Tarihçi
Kitabevi

Tarihçi Kitabevi Yayınları: 112

Genel Yayın Yönetmeni
Necip Azakođlu

Editör
Emre Tomruk

Yayına Hazırlayan
Nevin Azakođlu

Kapak ve sayfa tasarımı
Çađlar Yalçın

Birinci baskı: Eylül 2017, İstanbul

Boyutlar: 16,5 x 23,5 cm
Sayfa sayısı: 248

ISBN: 978-975-2466-06-7

Baskı ve cilt
İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri
Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8 Yenibosna
BAHÇELİEVLER-İSTANBUL
+90 (212) 496 11 11
Sertifika no: 10614

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan
kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Tarihçi Kitabevi
Sertifika No: 17618

Moda Caddesi No: 104/A Moda/Kadıköy-İSTANBUL
Tel: 0216 418 68 86
GSM: 0530 370 74 11
www.tarihcikitabevi.com
info@tarihcikitabevi.com

 tarihcikitabevi

 TarihciKitabevi

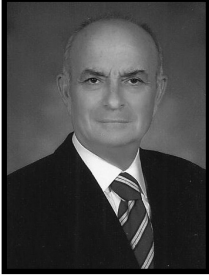
 tarihcikitabevi

Hüseyin Perviz Pur

ÇINARIN GÖLGESİNDE
ARNAVUTLAR

İstanbul, 2017

Çarihçi
Kitabevi

HÜSEYİN PERVİZ PUR, 1942 yılında İstanbul'da doğdu. 1963-1964 döneminde İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Maliye-Muhasebe Bölümü'nden mezun oldu. Muhasebeci, mali müşavir ve yeminli mali müşavir olarak 1957 yılından bu yana serbest çalışmaktadır. Halen Pür Bağımsız Denetim Yeminli Mali Müşavirlik Anonim Şirketi'nin Yönetim Kurulu Başkanı'dır. 12.02.1988'den beri uluslararası denetim şirketlerinde ortak ve baş denetçi olarak görev yapmaktadır. İstanbul Üniversitesi'nde "Türk Vergi İdaresinin Yeniden Yapılanması" isimli çalışması ile yüksek lisans tezini tamamlamıştır. 1987-1989 yılları arasında Sermaye Piyasası Kurulu Muhasebe ve Denetim Standartları Komisyon Üyeliği, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği'nde 1978-1992 döneminde Yönetim Kurulu Üyeliği, Genel Sekreterlik ve Başkanlık görevlerini yürüttü. 1989 yılında Maliye ve Gümrük Bakanlığı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Geçici Kurul Üyeliği'ne seçilerek TÜRMOB'un kuruluşunda görev aldı. 1989-2005 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Okulu'nda "Türk Vergi Sistemi" alanında öğretim görevlisi oldu. 1992 yılında Türkiye SMMM ve YMM Odaları Birliği Disiplin Kurulu Üyeliği yaptı.

1990-2016 yılları arasında 26 yıl İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası Yönetim Kurulu Üyeliği ve Oda Genel Sekreterliği yapmıştır. 2003 yılında TÜRMOB bünyesinde kurulan Türkiye Denetim Standartları Kurulu'na, 2005 yılında Maliye Bakanlığı Vergi Konseyi Üyeliği'ne seçilmiş ve 2005-2011 yılları arasında bu görevde bulunmuştur. Ayrıca birçok dergi ve gazetede makaleleri yayınlanmış, seminer ve panellerde mesleki sunumlar yapmıştır. Evli ve bir çocuk ve bir torun babasıdır.

Hüseyin Perviz Pur'un yayımlanmış kitapları;

"Türk Vergi İdaresinin ve İdarenin Yeniden Yapılanması" (İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi) (1992)

Muhasebe Standartları ve Finansal Tabloların Analizi (2000)

Türkiye'nin Borç Prangası, Otopsi Yayınları, (2005)

Gayrimenkulde Vergi Uygulamaları (2006)

Varlık Vergisi ve Azınlıklar, Eren Yayıncılık, (2007)

Rumeli de Vatanımızdı (2008) (şiir)

Aşk Yeniden Doğmaktır (2008) (şiir)

Vergi Sisteminin Ekonomiye Uyumunu (1838-2012), Otopsi Yayınları, (2012)

Osmanlı'da Vergi İsyancıları (2015)

Ahmet Hamdi Başar'ın "Limancı Hamdi" Türk Vergi Sistemine Katkıları, (2010)

Çağdaş Türk Vergi Sisteminin Kurucusu ALİ ALAYBEK'e Armağan (2015)

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ / 11

“Kaybolan İstanbul’da Bir Göçmen Çocuğu Perviz”in Ezgisi / 17

Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu Osmanlı Çınarı / 36

Şeyh Edebali ve Osman Gazi / 36

Kayı Aşireti ve Sultan Osman Gazi / 38

Şeyh Edebali’nin Osman Gazi’ye Nasihatı / 40

Fatih Sultan Mehmet Han Kanunnamesi ve

Şeyh Edebali’nin Osman Gazi’ye Nasihatı / 44

Fatih Sultan Mehmet Kanunnamesi / 46

Osmanlı’da Devletten İmparatorluğa Geçiş / 48

Osmanlı Devleti’nin Gelişmesindeki Faktörler / 50

Osmanlı Devleti’nin İnkişâfındaki Amiller / 53

Balkan Türkleri / 58

Fatih Sultan Mehmet ile İmparatorluğun Kuruluşu (1360-1453) / 61

Fetihlerin Örgütlenmesi, Merkez ile Uç Karşılığı / 61

Avrupa’da Osmanlı Yayılışının Koşulları / 63

Vergilendirme ve Reaya / 64

“Yıkılan Çınarın Kökleri” Yeniçeri’de Neden Arnavutlar? / 68

Osmanlı ve Yeniçeriler / 69

Osmanlı İmparatorluğu’nda Arnavutlar / 73

Arnavut Sadrazamlar / 74

Osmanlı Devleti’nde Görev Yapan Bazı Arnavutlar / 76

Osmanlı’da Bektaşilik / 79

Bilinmeyen Arnavutluk / 82

Bektaşiliğe Kabul Ayini Nasıl Yapılıyor? / 85

Erenlerin Yoluna Nasıl Girelerdi? / 86

Bazı Bektaşi Duaları / 87

Türkler ve Osmanlılar / 91

Kutadgu Bilig / 93

Kutadgu Bilig'te Muhasebe / 97

Kanuni'nin Fermanı / 99

Osman Gazi'nin Vasiyeti / 100

Hazine Savaşa Götürülüyordu / 102

Moğol Etkisi / 103

Balkanlar'da Müslümanlığın Yayılması / 104

Osmanlı-Yunan Savaşı (1897) / 108

Savaşın Gelişmesi / 109

Savaşın Sonu / 109

Balkan Tarihi / 112

Balkan Ulusal Monarşileri / 113

Avrupa'da Osmanlı Hâkimiyetinin Sonu, Arnavutluk ve Makedonya Sorunu / 114

Arnavutluk Ulusal Hareketi / 116

Arnavutluk'un Bağımsızlığı / 122

Prens Wilhelm Hükümeti / 123

I. Dünya Savaşı'nda Arnavutluk / 124

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi / 126

Misak-ı Milli ve Sevr Antlaşması / 129

Lozan ve Türkiye Cumhuriyeti / 131

Savaşın Balkanlar'a Etkileri / 132

Yugoslavya / 133

Balkan Savaşında Arnavutluk / 134

Arnavutluk'un İlhakı / 141

1939 Sonrası Arnavutluk / 142

Arnavutluk Yön Değiştiriyor / 146

Yugoslavya'yla Çelişmeler / 146

Sosyal Dönüşüm / 147

Blok İçi İlişkiler / 148

Comecon ve Varşova Paktı / 150

Karşıt Konumdaki Komünist Rejimler;

Bulgaristan, Romanya ve Arnavutluk / 152

Arnavutluk / 152

Zorunlu Göçlerin Ekonomik ve Sosyal Etkisi / 156

Atatürk, Babaannem Güzide Hanım ve Kocacık Köyü / 162

Kaybedilen Topraklar ve Göçler / 165

“Rumeli de Vatanımızdı” / 179

Göçmenlerin Yerleştirilmesi / 182

Mustafa Necati / 188

“Arnavud” Kelimesi Ne Anlama Geliyor? / 194

Fiziki Coğrafyası / 195

Ekonomi ve Sosyal Durum / 195

Önemli Bir Kitap ve Atatürk’ten Arnavut Halkına Mesajlar / 198

Arnavutluk’un Politik Geçmişi / 202

Yılmaz Çetiner’in *Bilinmeyen Arnavutluk* Kitabından Alıntılarımız / 203

Önceki Sayfalarımızda Yazılan Tarihi Gelişimin Detayları: / 210

Arnavutluk Bağımsızlığını Nasıl Kazandı? / 210

II. Dünya Savaşı’nda Arnavutluk / 210

Siyasi ve İdari Yapısı / 211

Atatürk’ün Karlsbad’a Gidişi / 212

Karlsbad, Karlovy Vary / 215

Arnavutluk İlişkileri (1920-1923) ve Arnavutluk

Cumhuriyeti’nin Kuruluşunda Atatürk’ün Katkıları / 217

Arnavutluk Ekonomisi / 230

Genel Bilgiler / 230

Tarım / 232

Mali Politika / 232

Dış Ticaret / 233

Genel Ekonomik Durum / 233

Ekonomik Yapı / 235

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler / 237

SON SÖZ YERİNE / 239

KAYNAKÇA / 241

DİZİN / 247

SUNUŞ

Bugüne değin yazdığım kitaplarımda Osmanlı'nın ve Cumhuriyetimizin ekonomi ve vergi sorunlarını kapsamına alan konular seçmiştim.

Tarih, kaynaklarla yazılır. Bundan dolayı konularıyla ilgili sahaflardan, el tezgâhlarından arayarak elde ettiğim iki bini aşan kitaplarımı bir düzen içinde, konularına göre düzenlemeyi Moda'da uzun yıllar oturduğumuz evde yapamadım. Sığmadı. Değerli eşim Marmara Üniversitesi eski Rektörü Prof. Dr. Necla Pur'un Tuzla'da yıllarca önce aldığı deniz ve doğayı gören evin alınına sitem etmiştim. Ancak anlaşıldı ki değerli eşim benden daha çok ileriye görüyormuş.

Şimdi on adedi aşan kitaplarıma bir yenisini ilave etmek için Tuzla'da kitaplarım ve sizlerle beraberiz değerli okurlarım. Bu küçük evde tüm kitap düzenini sağladım. Şimdi aklım ve içimde birikenler elime, kalemime dökülmeye başladı.

Osmanlı'nın simgesi olarak kabul edilen “çınar ağacı”, imparatorluğun kuruluşundan evvel kabullenilmiş veya kendini “Kayı” aşiretine kabul ettirmiştir.

Çınar ağacının yaşam süresinin 1000 yıl olduğunu öğrenince şaşırılmıştım. Yanlışlık mı var diye internette “ağaç yetiştiriciliği” bilgilerini buldum. Orada tüm ağaçların yaşam süreleri sıralanmıştı.

Özet olarak sizlere aktarmak isterim:

Kavak-Söğüt	100-150 yıl
Hurma	200 yıl
Kestane	200-550 yıl
Zeytin	400-500 yıl
Kayın	900 yıl
Sedir	1000 yıl
Çınar	1000 yıl

İstanbul'da Dolmabahçe'den Beşiktaş'a giderken çift yönlü yol sağlı sollu çınarlarla süslenmiştir. Dizilişleri, Dolmabahçe Sarayı'nın başından sonuna kadar devam eder. Üstlerinde mavi boyalı küçük tabelalarda yaşları yazılıdır. 100 yıldan daha genç olanı yoktur. Bu satırları yazarken yanlış kaynak vermemek için gittim baktım. Tabelalar kaldırılmıştı. Hepsi bir aile gibi aynı boyda geniş kolları ile yolu örtmekte. Gündüz hangi saatte giderseniz gidin, güneşi tam göremezsiniz. O cadde tamamen gölgeliktir.

Çınarların yüzyılın üstündeki yaşlarını görünce, normal olarak Dolmabahçe Sarayı ile beraber ekildiği aklımıza geliyor.

Dolmabahçe Sarayı, 1855 yılında Abdülmecid Han tarafından 19. yüzyılda İstanbul'da birçok padişahın, sadrazamın ve Divan-ı Hümayun'da görev alan vezirlerin konak ve saraylarını Batılı gotik tarzda çizen Ermeni mimar Garabet Balyan'a yaptırılmıştır.

Değerli mimarın eserleri bugün turistler tarafından gezilmekte, hayranlıkla resimleri çekilmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun 470 yıl başşehri olan İstanbul, kendi büyüklüğüne büyüklük katmaktadır. Önce Bursa'nın, sonra da Edirne'nin başkent olarak imparatorluğa hizmet ettiğini unutmamalıyız.

Kanuni Sultan Süleyman ve oğlu Yavuz Sultan Selim, dedeleri Fatih Sultan Mehmed'in yaptırdığı Topkapı Sarayı'nı kullanmışlardır.

Avrupa'da bir İslam devleti kabul edemeyen Batı, 1854 yılından itibaren İngiliz-Fransız işbirliği ve pusuda bekleyen Almanya'nın katkısıyla Osmanlı İmparatorluğu'nu yıkma teşebbüslerini arttırdı. Bu ülkelerin Osmanlı İmparatorluğu'nu yıkma uğraşları iki yüzyıl sürmüştür.

Savaş sonrası Osmanlı, sadece topraklarını kaybetmedi. Ekonomisinin yıkılması için borç batağına sokuldu. Sonunda "Düyun-u Umumiye" kısacına sokuldu. Böyle bir çınarın devrilme evresinde Dolmabahçe Sarayı'nın yapım maliyeti, 3500 Osmanlı Akçesi olarak mali tarihte geçer. Bu bedel, basılan paranın kâğıdının maliyetidir.

Yavuz Sultan Selim Han zamanında 6,5 milyon km² olan imparatorluğun genişliği, oğlu Kanuni Sultan Süleyman Han zamanında 15'e, III. Murad Han (1595) zamanında ise 20 milyon km² ye yükseldi. Orta Asya'dan Anadolu'ya gelerek Bilecik-Söğüt'te yerleşen "Kayı" aşireti, 1300-1550 yılları arasında Avrupa'nın göbeğinde Viyana kapılarına dayanmıştı. Doğu'da da Mezopotamya, Mısır ve Arabistan'dan Umman Denizi'ne ulaşmıştı. Bu genişlemede en önemli unsur, yerleşiklerin dinlerine, geleneklerine hiç dokunulmaması ve zulüm yapılmamasıydı. Bu "Osmanlı hoşgörüsü" ile bütün bu topraklara İslam, zor kullanılmadan yayılmıştı.

Çok büyük korkuya kapılan Avrupa ülkeleri aralarındaki işbirliğini "çınar"ı yıkmak için genişlettiler. Benimsedikleri siyaset gereği Osman-

lı'yı önce "Hasta Adam" yapacaklar, sonra parçalayacaklardı ve sonra da ABD'nin o dönemki başkanının destek ve emriyle Türkleri geldikleri yere, Orta Asya bozkırlarına kovalayacaklardı.

Trablusgarp (1911-1912), Balkan (1912-1913) ve I. Dünya Savaşları (1914-1918) sonunda Osmanlı, alan olarak küçülmekle kalmadı, nüfusu da 60 milyondan 12 milyona düştü. Otuz yıl süren savaşlar sonunda tarlalar ekilemiyor, tarım (aşar), hayvan (ağnam) vergi gelirleri alınamıyordu.

Aile erkeklerinin çoğu şehit veya gazi olmuştu. Artık anneler, nineler, dedeler, torunlar, karınlarını doyurmak için ürün yetiştirmeye çalışıyorlardı.

Sağ kalabilen, yorgun askerlerin sinirleri boşalmış, vücut yapıları yarı-yarıya erimişti. Yenilmenin ve sağ kalmanın utancıyla köy kahvesine gidecek halleri kalmamıştı.

Batı, sonunda Avrupa'daki İslam devletini, Osmanlı Çınarı'nı yıkmıştı. Anadolu'yu da doğudan-batıdan işgal ederek parçalama ve ABD'nin emrini yerine getirme savaşını başlattı. Batıda Yunan, güneyde İngiliz, Fransız ve İtalyanlar, Anadolu'ya rahatça girdiler. Türklerin ne ordusu, ne komutanları ve ne de silahları kalmamıştı.

Tanımadıkları, tanıyamadıkları bir ırk vardı artık karşılarında: Türkler. Batılılarda olmayan bir kan taşıyorlardı. Tek eksikleri, liderleri yoktu. İttihat ve Terakki Cemiyeti üyeleri dünyanın çeşitli ülkelerine dağılmış, Padişah damadı ve Başkomutan Enver Paşa, Türkleri yeniden toparlayabilmek hayaliyle ülkeyi terk ederek Asya bozkırlarına kaçmıştı.

Batılılar, Yüce Allah'ın kendisine yürekten inanan bir ırka Rumeli'den başlayarak Anadolu'ya doğru yıkılarak toprağa düşen dallarından dökülen çimen tohumlarının yeşermeye başladığını göremiyordu.

Rumeli'de bir çınar dalı ayağa kalkmıştı. Bu bir mucize idi.

Gözlerini mavi denizlerin renginden, saç rengini sararmış buğday başaklarından almış başı dik, devamlı düşünen, hiç gülmeyen, az öz konuşan bir Osmanlı subayı ortaya çıktı. İttihat ve Terakki Cemiyetinin türlü oyunları ile Genelkurmay Başkanı olan Enver Paşa'nın en olmaz, ölüm koku görevlere gönderip (Çanakkale, Suriye, Trablus, Bitlis, Muş) o savaşlarda Mustafa Kemal Paşa'nın şehit olması için elinden geleni yapmasına rağmen başaramamıştı.

Sağ kalmasına yaratan da elini uzatmıştı. Çanakkale Savaşı'nda bir şarapnel parçası göğsüne saplanmış, cebinde taşıdığı hediyeye bir cep saati hayatını kurtarmıştı. Gazi olmuştu.

Yüreği ve aklı üst düzeyde gelişmiş Mustafa Kemal Paşa tüm Osmanlı rütbelerini ve sarayı terk ederek Anadolu'nun yorgun ve gelecekte korkan vatan kahramanlarının yanına gitti.

Yorgun asker ve gaziler aile büyüklerini, hanımlarını, ergin kızlarını, ufak erkek çocuklarını nasıl koruyacaklarını düşünürken “vatan kurtarıcısı” gelmişti. Postalları olmayan, eşlerinin ördüğü çorap, el yapımı çarık, parçalanmış elbiseleri evde dikilmiş koşarak göreve gittiler. Yeniden canlanmışlardı.

“Türk vatani kurtarılmalıydı.” Ulu önder Samsun’dan direkt Ankara’ya da gider ve orada da koruma ordusunu kurabilirdi. Çünkü yanında beraber savaşmış, çocukluğu geçmiş seçme deneyimli komutanlar vardı.

Gazi Mustafa Kemal Paşa, her şeyi aklına ve yüreğine kaydeden zamanı ve yeri gelince topladığı bilgileri kullanan bir büyük liderdi.

Erzurum, Sivas, Amasya’yı ve tüm doğunun insanları ile Suriye, Bitlis, Muş’ta onlarla yani Kürt ve Doğu’da yaşayanlarla beraber savaşmıştı. Bu Doğu vilayetlerini seçerken onların kendisine ihanet etmeyeceklerini çok iyi biliyordu.

Ben de Doğu ve Güneydoğu’da yedek subaylığımı yaptım. Tüm Suriye sınırında 1964-1966 yılları arasında bugünkü Tophane’de “Amerikan Pazarı” denilen geniş bir perakende mağazalar vardı. Onların tüm kaçak malları Suriye’den mayınlı sahadan geçirilerek Kilis’e getirilirdi. Kilis, Antep, Urfa sınır karakollarında ve kaçakçılarla mücadele etmek için ayrıca pusu takım komutanlığı da yaptım. O dönemde 6 ay Tuzla Piyade Okulu 1,5 yılın 6 ayı kıtada asteğmen 12 ayında teğmen olarak görev yapılırdı. Maalesef resmi dairelerde büyük bir rüşvet ahlaksızlığı almış başını gitmişti.

Ben 15 yaşında muhasebeciliğe, Sultanahmet Ticaret Lisesi ikinci sınıfında iken başlamıştım. Ailem yoksuldu. Çalıştım, eve baktım ve sınıfta kalmadan okumayı başardım. Yılmadım, çok fazla açıklayamayacağım rüşvet teklifleri aldım. Ben reddettikçe miktar da arttı. Bugün yaşlı halimle yastığa başımı koyduğumda, o genç yaşta böyle büyük bir hata yapmadığımı düşünerek çok rahat uyuyabiliyorum. Ama ben dayandım. Sadece pusu komutanlığı yaptığım dönemde yakalanan mallar gümrük muayene memurlarınca değerlendiriliyor, biçilen bedel bu silahlı çatışmaya katılanlara dağıtılıyordu. Takım komutanına bedelin %25’i veriliyordu. Ben bunu da kabul etmedim. Hepimiz aynı anda canımızı ortaya koymuştuk. Hepimize eşit dağıtılmasını gümrüğe kabul ettirdim.

Takımında güvendiğim 3 adet Kürt asker vardı. Pusuda yerleştirdiğim yerlere gitmek istemediklerini benim yanımda savaşmak istediklerini söylediler. Amaçları beni korumaktı. İşte Kürtler böyle insanlardır. Buraya nereden geldik? Ulu önderden başladık, yaşadıklarımı anlattım. Bu anlattımın amacı, Türk milleti diyorum.

Türk vatanında yaşayan tüm, ırk, mezhep, dini inanç farkı gözetilmeksizin Türk vatandaşı demek en doğrusudur. “Türkiye vatandaşı” kesinlikle olmaz. Bu tabir tam bir bölücülüktür. Alman’a Alman, İngiliz’e İngiliz, Amerikalıya Amerikalı denmesi gerektiği gibi.

Gelelim Hüseyin Perviz Pur’a bu kim?

Baba tarafı Üsküp, anne tarafı Kosova-Priştine’li (Karaman Türk’ü) bir Arnavut-Türk karışımı ailede doğmuş bir Türk çocuğuyum. Türklüğümle gurur duyuyorum ve 75 yaşıma kadar da duyudum. Artık konumuza dönebiliriz.

“Kaybolan İstanbul’da Bir Göçmen Çocuğu Perviz”ın Ezgisi

İstanbul’dan uzaklarda olduğunuzda özlemini çekersiniz. Önce bir koku duyulur, İstanbul kokusudur. Bu kokuyu duyduğunuzda İstanbul da sizi özlemiştir. Bu özlemde gözünüzde canlanan İstanbul, ister tuvalde ister fotoğraf karesinde olsun güneş bir köşede mutlaka vardır. 1950’li yıllarda evrende bulutlar ve gökyüzü kirlenmeden önce hava açıksa şarkılar söyleyen İstanbul güneşi, her semtte ayrı renklerle beraber görünürdü. Bir kuş olup; üstünde uçtuğunuzda birçok Avrupa ve Asya şehirlerini semtlere göre ayrı ayrı görebilirdiniz. Bunun nedeni, batılı ve doğulu kültürlerin İstanbul’da beraberce yaşayabilme özgürlüğüne kavuşmuş olmaları idi. Onlar da mozaiklerle süslemişlerdi İstanbul’u. Mozaikler; yan yana, omuz omuza birinin fazlası, öbürünün eksiğini tamamlayarak ve birbirlerine sokularak oluşturdukları güneş renklerini İstanbul’a yansıtırlardı. Beraberdiler. Ayrılmazlar mutlu, mutsuz günleri, bayramlarını paylaşırlardı.

Samatya, Yenikapı, Aksaray’dan Saraçhane’ye çıkarken Beyrut, Rodos, Atina, Süleymaniye’den Haliç’e doğru inerken Amsterdam ve Kanal ile Malta adasının limanına dönüşürdü. Haliç’i Sütlüce, Kasımpaşa ve tersanelerinde biraz Prag, Budapeşte Napoli ile başlar Şişhane’den Tünel’e kadar diğer şehirler arka arkaya dizilir, Bankalar caddesinde gri bir Londra ile Berlin havasını koklardınız. Maçka, Nişantaşı’nda Paris, Roma, size ıslık çaldırır, şarkı söyletirdi. Bu şehirler devam ederek Tünel’den Taksim’e kadar kiliseler, camiler, balık pazarı meyhaneler ve mağazalarla süslenecek karma Avrupa şehirlerinin tüm güzel seçme köşelerinin birer örnek parçalarının birleşimi görülürdü. Kadıköy’e geçtiğinizde Bağdat Caddesi Bostancı’ya kadar Barselona olur, sahil yoluna “Beyaz Kule” derseniz Selanik, yola devam ederseniz Kartal, Pendik yöresinde Nice ve Cannes çıkar karşınıza. Eşdeğeri bulunmayan güzellik boğazın iki yakasının sahil yolu, denizi ve yamaçlarındaki yeşilliğin renk tonlarıdır. Bir diğer benzeri

olmayan Sultanahmet'in tarihteki misyonunun mimari süreç ve sanat bütünlüğündeki payının büyüklüğüdür.

Beyoğlu'na kravatsız, takım elbisesiz ve traşsız çıkamazdık nedense. Kimse de önünüzü kesip giyim kuşamınıza karışmazdı. Genelde hanımlar çok şık ve kokulu, erkekler giyim kuşamlı idi. Beyoğlu ve İstanbul'un da kendisine göre bir kokusu olduğunu söylersem gülmeyin bana. Vardı bir kokusu.

Her güzel Avrupa şehrinin ortasından bir nehir akarak oraya çok ayrı bir güzellik verir. Örneğin Paris, Berlin, Londra, Prag, Budapeşte, Viyana, St. Petersburg, Moskova, Varşova gibi güzel ve büyük şehirler nehir kenarında kurulmuştur. İlk yerleşen insanların yaşamı su ve toprak ile bağımlı idi.

İstanbul'un tam ortasında iki denizi birleştiren boğazın suyu devamlı akar halde ve iki kıtayı ayırıyor. İstanbul'un tarihsel ve doğa güzelliğinin benzeri dünyada çok arandı, bulunamadı. Sonunda dünya insanları İstanbul'un güzelliğini kabul ettiler. Tüm üzüntüleri böyle bir doğal güzelliğin bizim tarafımızdan yaşanıyor olmasıdır.

Genç yaşında muhasebecilik çıraklığına başladım. Ticaret lisesinde okul yarım gündü, sonra İktisadi ve Ticari ilimler Akademisi'nde dört yıl devam zorunluluğu olmadığından mesleğe devam edebildim. Liseyi on yedi yaşında bitirdim. Çalışmam okumamı engellemedi. Sınıf kaybetmedim. Yirmi bir yaşında üniversite bitmişti. Üniversitenin son yıllarında ve askerden sonra Beyoğlu'nun "Hıristaki", "La Bohem", "Lefter'in Yeri" gibi tanınmış müzikli Rum meyhaneleri ile Tarlabası'nda Kalyoncu Kulluk sokağındaki Ermenilerin işlettiği "Hasırlı Meyhane"de o güzelliği yaşayabildim. Hasırlı Meyhane'ye halen görüştüğüm değerli bir Ermeni dostum götürdü. "Bugün özel gün, özel yemek hazırlattım" dedi. İçkilerden sonra geldi. Mevsimlerden bahardı, mayıs ayı idi. "Kuzu sarma" yedik. Bu yemek, kuzu bağırsağından kokoreç gibi sarılmış, tabii daha ince taze enginar, taze soğan ile yeni toplanmış taze ve küçük üzüm yaprakları ile pişirilmişti. Sebzelerden enginar dışında soğan ve yaprak doğranmadan bütün tencereye eser miktarda lezzet verecek kadar atılmıştı.

Bu mutluluk 1954 yıllarından 1970 yılına kadar devam etti. Kıbrıs olaylarından sonra Rumlar İstanbul'dan yavaş yavaş gidince Beyoğlu bir balon gibi söndü. Bir anda meyhanelerde beraber eğlendiğimiz Ermeniler de kayboldu.

Küçük tabaklarda bol meze ve içki verilir, şayet bir ızgara istenirse Rum garson sorardı. "Yemek mi yiyeceksiniz, içki mi içeceksiniz?" Mezelere her ne kadar soğuk dense de adı öyledir, ılık servis yapılırdı. Rakılar soğuk gelir, şişeler camlı buzdolabında dizilerek bekletilir, buz kullanılmazdı. Ayrıca buz istenirse rakının tadını bozduğundan garsonlar o masaya serviste

“Yıkılan Çınarın Kökleri” Yeniçeri’de Neden Arnavutlar?

Osmanlı’nın Rumeli’de genişleme sürecinde savaştan bir ırk olmasına rağmen Türklere karşı koymadan Türk-Arnavutluk kardeşliğini başlatan Arnavutlardır. Ortodoks ve Katolik dinlerini en hızlı şekilde terk ederek Müslümanlığı kabul ettiler. Müslümanlığın gereklerini severek yerine getirdiler.

Bu davranış; Osmanlı Padişahlarını onlara daha çok yakınlaştırdı. Güven verdi.

Osmanlı’nın ordusunda sadece Anadolu Yörükleri vardı. Sayısal çoğalma ve savaşta ölüme, şehit olmaya koşarak giden, geriye dönmeyen Arnavutları devşirerek 1362 yılından itibaren “yeniçeri” ordusunu kurdular.

Arnavutlar; 623 yıl padişah saraylarını ve hazineyi korudular.

Yeniçeri olan Arnavutlar; Rumeli’ye yerleşen Bektaşî Şeyhleri ve dergâhlarında Müslümanlığın eğitimini alarak Bektaşîliğin bir nevi yeniçeri mezhebi olarak genişlemesine neden olmuşlardır.

Yeniçeri ordusunun %80’ini Arnavutlar teşkil ediyordu. Ayrıca askerlik yerine dergâhlarda eğitime devam edenlerin içinden Sadrazamlar, ordu komutanları ve Kaptan-ı Deryalar görev almışlardır. Bu anlattıklarımla ilgili size bir belge sunuyorum:

II. Abdülhamid’in Arnavutlar hakkında söyledikleri:

“Arnavutlara karşı sert davranılmasını katiyen tasvip etmem. Hürriyete alışkın olan bu millete karşı, kâfi derecede tecrübe edinmiş ve zulmün isyana sebep olduğunu öğrenmiş bulunuyoruz. Nitekim birçok defa valiler delalete sebep olmuşlardır. Zaten bize pek çok paraya ve kana mal olan bu memlekette kabalık ve sertlik yerine; iyilik ve dirayetle hareket etmek çok daha yerinde olacaktır. Arnavutlar her halükarda itimat edebileceğimiz Müslüman kardeşlerimiz ve en sadık askerlerimizdir. Aralarında fevkalade askerler ve idareciler yetişmiştir. Saltanatımın etrafındakiler de onlardan değil mi?”¹

1 *Sultan II. Abdülhamid’in Hatıra Defteri*, “Abdülhamidhan ile Birlikte”, Örgün Yayınevi, İstanbul, 2009, s.98-99.

Osmanlı ve Yeniçeriler

“Osmanlı İmparatorluğu’nda ‘yeniçeri’ teşkilatı 1362’de I. Murad (Murad Hüdavendigâr)’ın Rumeli’deki fetihlerinde orduda görev alan Anadolu konar-göçer Yörüklerin savaşlarda yetersiz olduğu düşüncesiyle kuruldu. Gayrimüslim ailelerin çocuklarını devşirerek onlardan bir ordu kurma fikri ortaya atıldı. Ordu’nun ismini Hacı Bektaşî Veli (yeni asker) anlamında koymuştur. Yeniçeriler Hacı Bektaşî Veli’yi manevi lider kabul ederek Bektaşîliği benimsemişlerdi.

Bir sırp askerinin ordunun ortasına dalıp Padişahı şehit etmesi çok büyük bir ders oldu. Önce Karamanlı Rüstem Paşa (1362) arkasından Çandarlı Kara Halil Paşa’nın uğraşları ile Osmanlı İmparatorluğu’na 1826 (Vakay-ı Hayriye) olayına kadar 464 yıl Osmanlı İmparatorluğu’nu üç kıtaya (20.000.000 km²’ye) yayan ordu düzeni çok ustalıklı planlanıp ve geçmişin tarihsel olayları örnek alınarak kurulmuştur.

Ordunun ilk ve gelecekteki nüvesinde yer alacak yeniçeriler Rume-
li’den seçilmişlerdir. Ancak bu seçimde tarihsel hatalar ve ihanetler örnek alınarak bazı topluluklardan bu orduya adam alınmamıştır. Bunlardan Yunanlar ve Bulgarlar başta gelmektedir. MÖ Makedonya Kralı II. Philippe’nin oğlu İskender, Yunanları kesinlikle ordusuna almadı. Babasının vasiyetini yerine getirmişti. İskender’in ordusunda Makedonlar, Arnavutlar, Bosnalılar, Hersekler, Hırvatlar ve Karadağlılar olan ayrı ayrı ırklar ‘yeniçeri’ ocaklarında örnek alınarak yer aldılar.

II. Murad’ın babası Fatih Sultan Mehmed zamanında (1421-1451) yılları arasında savaşlar arttıkça esirler çoğalmaya başlamıştı. Esirlerin %90’ı gayrimüslimdi. Bu esirlerden seçilenler ‘devşirme’ sistemini kabul ederlerse, ‘yeniçeri’ olabiliyorlardı. Önce sünnet olup şahadet

getirerek Müslüman oluyor sonra Anadolu'da Türk ailelerinin yanına verilerek 3-4 yıl içinde İslamiyet'in kurallarını ve Türkçe konuşmayı öğreniyorlardı. Uyum sağlayanlar maaşlı asker olarak 'yeniçeri ocağı'na alınıyordu.”¹

Bu ocaklara Türk çocukları alınmıyor, sadece 8 ila 20 yaş arasındaki Hıristiyanlar devşiriliyordu.

Genellikle Arnavut gençleri tercih ediliyordu. Onların Müslümanlığı kabul etmesi, savaşan bir ırk olması ve ileride sadrazamlığa kadar yükselmesi bunların sayısının 35 olması Osmanlı'nın bu ırka olan güvenini gösteriyordu. Arnavut, Hırvat ve Bosnalılar sadece yeniçeri ocaklarında yer almayıp aynı zamanda otuz beş Arnavut, Hırvat, Bosnalı sadrazamlık makamında görev almıştır.

Boşnaklar Beylerbeyi, valiler, kadılar ve defterdarlar bunların dışında görev almıştır. Ancak en çok savaşlarda ordu komutanlığını başarı ile yapmışlardır. Ayrıca Divan-ı Hümayun'da vezirlik ve sadrazamlığa seçiliyorlardı. Bunun nedeni; kan ve ruh yapılarında ihanet, rüşvet alma arkadan vurma, ahlaksızlık yer almıyordu. II. Abdülhamid'in anılarında anlattığı gibi padişahın yaşamında en korktuğu şey ihanete uğramaktı. Korktuğu bu ihanetten onu Arnavut askerlerin koruyacağından emindi.

1362 yılında sadece yaya asker olarak planlanan yeniçeri ordusu Çandarlı Kara Halil Paşa'nın önerisi ile yaya ve süvari olarak örgütlendi. Zamanla yeniçeriler ordusunun sarayın güvenliği ile savaşta padişahın korunmasından sorumlu kapıkulu süvarileri, topçular, top arabacıları, cebeciler ve lağımçılar gibi yüksek eğitim cesaret ve ihtisas sahibi ücretli tam manası ile profesyonel imtiyazlı sınıf idiler.

Yeniçeri ocağında rütbelere şöyle sıralanmıştı:

- Yeniçeri ağası
- Sekbanbaşı
- Kul kethüdası (Kethüda Bey)
- Somoncubaşı
- Zağarcıbaşı
- Turnacıbaşı
- Hasekiler
- Başçavuş

Yeniçeri ordusunun değişmez kuralları vardı. Bunlardan önemlilerini şöyle sıralayabiliriz:

- Sürekli askerlik yaptığından evlenemezlerdi.

1 Erhan Afyoncu, Ahmet Önal, Uğur Demir, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Askeri İsyân ve Darbeler*, Yeditepe Yayınları, İstanbul, 2010, s.2.

DİZİN

A

Ahmet İzzet Paşa, 75.
Alia, Ramiz, 210, 211.
Arat, Reşit Rahmeti, 93, 95, 97.
Arnavut Davut Paşa, 73.
Arnavut Kurtuluş Komitesi, 119.
Atmaca, Tayfun, 198, 199, 200, 201, 217.
Aysan, Mustafa, 96.

B

Balli Kombetar, 144.
Berişa, Sali, 211.

C

Cenabi Tarihi, 39.

Ç

Çandarlı Kara Halil Paşa, 69, 70.
Çetiner, Yılmaz, 7, 82, 84, 90, 203, 209.

D

Damat Ferit Paşa, 75.

E

Esad Toptani, 123.

F

Felek, Burhan, 83, 84.
Fraşeri, Naim, 117
Fraşeri, Sami, 117, 202.

G

Grey, Sir Edward, 122.

H

Hacı Molla Zeka, 118.

Hafız Ahmet Efendi, 59, 162.
Harabati Dede, 80.
Hoca, Enver, 144, 145, 146, 152, 195, 205,
210.

İ

İbn Battûta, 51.
İnalcık, Halil, 61, 67, 92.

K

Kelmendi, Ali, 140.
Kocacık Köyü, 7, 162, 163.
Köprülü Mehmet Paşa, 50, 75.
Köprülü, Fuad, 25, 50, 51, 57.
Kral Karayeviç, 185.
Kruja, Mustafa, 143.

M

Maçek, 134.
Meydani, Recep, 211.
Miralay Selahattin (Saip) Shkoza, 221.
Moisiu, Alfred, 211.
Müşir Edhem Paşa, 108.
Mussolini, Benito, 133, 140, 141, 142, 143.

N

Nagy, Imre, 148.

Ö

Özcan, Halil, 217.

P

Prens Aleksandar, 125, 133, 134, 141.
Prens Pavle, 141, 142.
Pribiçeviç, 134.
Prizren Birliği, 116, 117, 118.

R

Radiç, Stefan, 133.

Rahip Fan S. Noli, 137.

S

Sami, Şemseddin, 194.

Savoy Hanedanlığı, 143.

Server Ali Baba, 80.

T

Teselya Harbi, 109, 110.

Tito, Josef, 144, 147, 149, 154, 163, 185,
244.

Topulli, Bajo, 119.

Turhan Paşa, 135, 204.

V

Vlora, İsmail Kemal, 119, 204, 210.

W

Wilson, Woodrow, 135.

Y

Yusuf Has Hacib, 93, 94, 97, 158.

Z

Zogu, Ahmet Bey, 137.